

# Wie strijkt in de praktijk?

A.T. GROOTENHUIS  
C. GROOTENHUIS-VUIJK  
A.Ph.W. BROUWER

**Geven vrouwen voor het maken van een uitstrijkje de voorkeur aan de doktersassistente als vrouwelijke hulpverlener boven een mannelijke huisarts? En zijn de uitstrijkjes van de doktersassistente even goed als die van de huisarts? Het onderzoek werd uitgevoerd in twee praktijken waar de uitstrijkjes worden gemaakt door de assistente, en in één praktijk waar de twee mannelijke huisartsen de uitstrijkjes maken. In totaal 145 vrouwen die zich in de loop van een jaar hadden gemeld voor een uitstrijkje, ontvingen een enquêteformulier; de respons bedroeg 102. De meerderheid van de vrouwen had geen voorkeur, maar 33 procent vond het belangrijk te kunnen kiezen tussen een mannelijke en een vrouwelijke hulpverlener. Driekwart van de vrouwen beschouwde de ontvangen informatie als voldoende. De doktersassistente maakte de uitstrijkjes even goed als de huisarts.**

**Grootenhuis AT, Grootenhuis-Vuijk C, Brouwer APhW. Wie strijkt in de praktijk? Huisarts Wet 1989; 32(5): 168-9.**

A.T. Grootenhuis, destijds huisarts in opleiding te Oosterwolde (Fr.); C. Grootenhuis-Vuijk, destijds huisarts in opleiding te Oosterwolde (Fr.); A.Ph.W. Brouwer, huisarts te Oosterwolde (Fr.).

Correspondentie: A.T.Grootenhuis, Scholekster 8, 9861 AX Grootegast.

## Inleiding

In de huisartspraktijk wordt regelmatig vaginaal onderzoek verricht, met name in het kader van het bevolkingsonderzoek naar cervixcarcinoom. Veel vrouwen ervaren dit onderzoek als buitengewoon onaangenaam en zien daarom op tegen een bezoek aan de huisarts voor een cervixuitstrijkje.<sup>1</sup> Een goede voorlichting kan mogelijk iets van deze negatieve gevoelens wegnemen. Afgezien daarvan bestaat de opvatting dat vaginaal onderzoek bij voorkeur door een vrouw zou moeten worden verricht.<sup>2</sup>

Wij hebben een klein onderzoek uitgevoerd met de volgende vraagstelling:

- Hebben vrouwen een voorkeur voor een vrouwelijke of een mannelijke onderzoeker (in dit geval respectievelijk doktersassistente en huisarts), en vinden zij het belangrijk te kunnen kiezen?
- Is de informatie en uitleg vóór en tijdens het maken van het uitstrijkje voldoende? Wordt de voorlichtingsfolder van het Koningin Wilhelmina Fonds die met de oproep voor het uitstrijkje wordt meegezonden, gelezen en op prijs gesteld?
- Hoe is het gesteld met de kwaliteit van het uitstrijkje gemaakt door de doktersassistente en door de huisarts?

## Methode

Het onderzoek is uitgevoerd in twee huisartspraktijken in Oosterwolde (Friesland), waar het cervixuitstrijkje wordt gemaakt door de doktersassistente, en in één huisartspraktijk in Appelscha, waar de twee mannelijke huisartsen de cervixuitstrijkjes maken. Aan alle vrouwen die zich in deze praktijken tussen oktober 1987 en september 1988 hadden gemeld voor het maken van een uitstrijkje, werd een enquêteformulier gezonden met de volgende vragen:

- 1 Hoe oud bent u?
- 2 Hoe vaak is er bij u een uitstrijkje gemaakt?
- 3 Wie maakte het laatste uitstrijkje (huisarts/assistente)?
- 4 Wanneer u kunt kiezen, wie het uitstrijkje maakt, de huisarts of de assistente, wie heeft dan uw voorkeur (huisarts/assistente/geen voorkeur)?

- 5 Vindt u het belangrijk om voor het maken van een uitstrijkje te kunnen kiezen tussen een mannelijke of vrouwelijke hulpverlener (ja/nee/geen mening)?
  - 6 Vindt u dat u voldoende uitleg krijgt over het uitstrijkje (ja/nee/geen mening)?
  - 7 Vindt u het belangrijk om uitleg te krijgen over wat er gebeurt (ja/nee/geen mening)?
  - 8 Heeft u de folder gelezen over het maken van een uitstrijkje (ja/nee)?
  - 9 Vindt u het belangrijk, dat een vrouw deze folder gelezen heeft voordat het eerste uitstrijkje wordt gemaakt (ja/nee/geen mening)?
- Bij de vragen 4 en 5 kon een toelichting worden gegeven.

De vrouwen ontvingen het enquêteformulier met een begeleidende brief en een gefrankeerde retourenveloppe.

Alle uitstrijkjes zijn beoordeeld door het Laboratorium voor de Volksgezondheid in Friesland. De beoordeling Pap O betekent dat in het preparaat geen endocervicaal epitheel is aangetroffen, en dat het het uitstrijkje dus niet beoordeeld kan worden.<sup>3</sup>

## Resultaten

Van de 145 verzonden formulieren ontvingen wij er 109 terug. Hiervan konden er 102 worden verwerkt.

Van de 102 respondenten waren er 56 onderzocht door de doktersassistente en 46 door de huisarts. De meerderheid van deze vrouwen had geen voorkeur; 12 vrouwen gaven de voorkeur aan de doktersassistente (van wie 11 uit de assistente-groep), en 28 aan de huisarts (van wie 21 uit de huisartsen-groep).

Bijna de helft (49) van de vrouwen vond een keuzemogelijkheid niet nodig en 19 vrouwen hadden geen mening; een derde vond het belangrijk te kunnen kiezen.

Driekwart van de vrouwen was tevreden over de informatie en uitleg vóór en tijdens het maken van het uitstrijkje. Vrijwel alle vrouwen vonden uitleg belangrijk. De KWF-folder die met de oproep voor het bevolkingsonderzoek wordt meegezonden, was door 79 vrouwen gelezen. Bijna alle vrouwen (94) vonden het belangrijk dat de

folder gelezen wordt vóór het eerste uitstrijkje.

Op 63 formulieren was een toelichting geschreven. Er werd 21 keer vermeld dat een goede relatie met de hulpverlener belangrijker was dan het geslacht. Verder werd nog eens 16 keer opgemerkt, dat een mannelijke of vrouwelijke hulpverlener er niet toe deed: 'het moet toch gebeuren'. Een vrouwelijke hulpverlener had 27 keer de voorkeur, omdat dan het onderzoek minder belastend werd gevonden: 'Vrouwen voelen elkaar beter aan', 'Ik ben meer ontspannen', 'Er is minder schaamtegevoel', etc. Deskundigheid stond bij 17 vrouwen voorop. Verder gaven 3 vrouwen de voorkeur aan de huisarts, omdat zij verwachtten, dat dan een volledig gynaecologisch onderzoek zou plaatsvinden. Eén vrouw schreef over haar ervaring in de autobus van het vorige bevolkingsonderzoek, dat zij zich 'net één van de kippen in een kippenhok' had gevoeld.

Bij 5 procent van de uitstrijkjes van de doktersassistente werd Pap O afgegeven, en bij 8 procent van de uitstrijkjes van de huisartsen. In 1987 was dat percentage voor heel Friesland 6 procent.<sup>3</sup>

## Beschouwing

In de literatuur vinden we dat veel vrouwen bij wie gynaecologisch onderzoek moet worden verricht, de voorkeur geven aan een vrouwelijke hulpverlener; de percentages variëren van 25 tot 50 procent.<sup>1-2-4</sup> In ons onderzoek ligt dat percentage beduidend lager (12 procent). Wél vond 33 procent van de vrouwen dat zij de keuze zouden moeten hebben. In de praktijk zal dat vaak een keuze zijn tussen een (mannelijke) huisarts en een (vrouwelijke) assistente. Tegen die achtergrond is het van belang dat de uitstrijkjes van de assistente minstens net zo goed waren als die van de huisartsen.

## Dankbetuiging

Met dank aan B. Meyboom-de Jong, huisarts, voor haar adviezen en het kritisch doorlezen van het manuscript.

## Literatuur

<sup>1</sup> Derks T, Flohr P., Maes S, Van Zomeren-Nuijten I. Hoe ervaren vrouwen vaginaal onderzoek? *Huisarts Wet* 1983; 26: 381-4.

<sup>2</sup> Meyboom-de Jong, B. Hoe ervaren vrouwen

het vaginaal onderzoek? *Med Contact* 1981; 36: 1577-8.

<sup>3</sup> Anoniem. Jaarverslag 1987. Leeuwarden: Laboratorium voor de Volksgezondheid in Friesland, 1988.

<sup>4</sup> De Haan J. De doktersassistente [Dissertatie]. Nijmegen: Katholieke Universiteit Nijmegen, 1986. ■

## Abstract

**Grootenhuis AT, Grootenhuis-Vuijk C, Brouwer APhW. Who makes smears in general practice? *Huisarts Wet* 1989; 32(5): 168-9.**

Do women prefer a cervical smear to be made by the (female) practice nurse rather than a male doctor? An investigation was carried out in two practices where the smears were made by the practice nurse and in one practice where the smears were made by two male doctors. A total of 154 women who had reported for a smear over the course of a year received a questionnaire; 102 responded. The majority of the women had no preference but 33 percent found it important to be able to choose between a male and a female for treatment.

**Key words** Family practice; Practice nurse; Vaginal smears.

**Correspondence** A.T.Grootenhuis, Scholekster 8, 9861 AX Grootegast, The Netherlands.